

Friedrich-Ebert-Stiftung, împreună cu Asociația pentru Politică Externă, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • IANUARIE 2023 • NR.1 (203)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Igor Boțan, director ADEPT: „Pentru guvernare este foarte important să dea randament în procesul de integrare europeană”
2. Natalia Albu, directoare executivă a PISA: „Odată cu intensificarea acțiunilor militare ruse în Ucraina, nu cred că agenda Rusiei pentru Republica Moldova a dispărut”
3. Stas Madan, director de program al Expert-Grup: „Avem în continuare mari curenți în cadrul concurențial și anumite creșteri de prețuri nu sunt neapărat justificate”
4. Iulian Groza, director executiv IPRE: „Rezultatele palpabile vor conta foarte mult atunci când UE va analiza pregătirea noastră pentru procesul de negociere a noului tratat de aderare”

Știri pe scurt:

Președintele Parlamentului, Igor Grosu, a avut, la Ankara, pe 26 ianuarie, o întrevedere cu președintele Turciei, Recep Tayyip Erdogan, iar în cadrul discuției au fost abordate mai multe subiecte, inclusiv situația de securitate din regiune și provocările cauzate de războiul Rusiei în Ucraina. „Am apreciat eforturile Turciei în asigurarea coridorului de transportare a cerealelor din Ucraina și am mulțumit autorităților de la Ankara pentru ajutorul umanitar acordat țării noastre în 2022 în a face față crizei refugiaților și suportul acordat în cadrul reuniunilor Platformei de sprijin pentru Moldova”, a declarat Grosu. Republica Moldova este interesată în intensificarea schimburilor comerciale cu Turcia și atragerea investițiilor, precum și în consolidarea cooperării în sectorul energetic. Liderul de la Ankara a mulțumit, la rândul său, pentru invitația de a participa la cea de-a doua ediție a reuniunii Comunității Politice Europene (EPC), care va avea loc pe 1 iunie la Chișinău.

Republica Moldova a realizat doar jumătate din acțiunile pe care și le-a propus până la sfârșitul anului 2022, pentru a îndeplini cele nouă recomandări înaintate de Comisia Europeană în iunie, când țara a primit statutul de țară candidată la aderare la Uniunea Europeană, relatează Europa Liberă. Sursa precizează că din cele 35 de acțiuni trecute în planul autorităților cu termenul-limită decembrie 2022, au fost realizate 16, nouă se află la „etapa finală”, iar celelalte zece încă nu au fost îndeplinite. Cele mai multe măsuri se refereau la justiție, combaterea corupției și alinierea legislației naționale la cea europeană. Prin acest plan, autoritățile și-au propus să îndeplinească în decurs de un an, până în iunie 2023, toate cele nouă condiții ale Comisiei Europene, după care ar putea începe negocierile de aderare. În domeniul justiției, autoritățile voiau să îndeplinească șase acțiuni, însă doar jumătate dintre ele au fost duse la bun sfârșit.

Modificările la Codul Penal care se referă la infracțiunile de spionaj, trădare de patrie și separatism, au intrat în faza consultărilor publice, organizate la Comisia juridică din Parlament. Proiectul, votat în primă lectură în decembrie anul trecut, are scopul să asigure securitatea Republicii Moldova, iar modificările sunt îndreptate să pedepsească regimul separatist de la Tiraspol și nu populația și organizațiile civile, au subliniat reprezentanții Serviciului de Informații și Securitate (SIS). Proiectul de lege abordează anumite provocări cu care se confruntă Republica Moldova de mai mulți ani și care nu erau în niciun mod reglementate în legislația națională, a subliniat președinta Comisiei Juridice, Olessea Stamate. Astfel, în Codul Penal urmează să fie introduse noțiuni noi care să permită pedepsa separatismului și a organizațiilor paramilitare neconstituționale.

Navigând prin furtună: Republica Moldova în vârtoarea unui an agitat în 2023

Diplomația Republicii Moldova lucrează la asigurarea implementării reformelor europene.
Sursa foto: Guvernul Republicii Moldova Facebook

Republica Moldova este departe de a fi scăpat de crizele care s-au manifestat în parcursul anul 2022, astfel că nici anul în curs nu se anunță unul mai ușor pentru guvernării pro-europeni de la Chișinău. În primul rând, autoritățile vor trebui să găsească resursele necesare pentru revitalizarea economiei și scăderea inflației.

În 2022, Republica Moldova a avut cea mai mare inflație din Europa, după Turcia, înregistrând maxime de circa 35%. Analistii preconizează că, pe actualele date, este posibil ca aceasta să scadă undeva spre jumătate, ceea ce va reduce din viteza măririi prețurilor așteptată să se manifeste și în acest an.

De asemenea, este dificil de crezut că investitorii străini se vor înghesui într-o țară care are în proximitate un război în plină desfășurare, așa că Republica Moldova ca trebui să se bazeze în continuare pe granturi din partea donatorilor străini și împrumuturi cu dobânzi preferențiale.

► În ciuda acestor dificultăți, Republica Moldova va trebui să rezolve toate cele nouă cerințe ale UE. Șase din ele se referă la domeniul justiției, astfel că toate privirile vor fi ațințite spre progresele pe care Republica Moldova le va înregistra sau nu în această privință. În cazul unui succes în acest sens, Chișinăul are șansa ca în 2023 să acceadă într-o nouă etapă a procesului de aderare, și anume deschiderea negocierilor pe capitole cu UE.

O provocare majoră în 2023 va fi modernizarea armatei și a serviciilor speciale pentru a deveni unele ce pot asigura un minim de securitate și apărare

a țării. Chiar dacă a fost mărit cu 70% bugetul destinat apărării, acest lucru se traduce printr-o creștere de 0,55% din PIB, față de 2% atât cât alocă în prezent țările NATO acestui sector. De asemenea, serviciile secrete au nevoie de o curățire completă a cadrelor și metodelor moștenite de la Uniunea Sovietică pentru a deveni unele competitive pe calapod occidental care să respecte în paralel și valorile democratice împreună cu misiunile sale de securitate.

Nu în ultimul rând, 2023 va fi și primul test electoral major, după ce Partidul Acțiune și Solidaritate a preluat complet puterea în urma alegerilor parlamentare anticipate din iulie 2021. Alegerile locale

din toamnă vor arată concret de ce încredere se mai bucură acest partid, după o erodare de doi ani de guvernare pe o multitudine de crize suprapuse.

Cea mai mare bătălie electorală se va da pentru Primăria Chișinău, acolo unde pro-europenii speră să îl înlăture pe actualul primar al Chișinău cu viziuni pro-ruse, reconvertit politic recent și el în politician de stânga pro-european. În 2019, pro-europenii au suferit a înfrângere usturătoare. Pentru prima dată în Chișinău în aproape 30 de ani, iar acum își doresc o revanșă în fieful pro-europenilor din Republica Moldova.

Mădălin Necșuțu

Pentru guvernare este foarte important să dea randament în procesul de integrare europeană

Igor Boțan, Director executiv al Asociației pentru Democrație Participativă ADEPT, analist politic

Directorul executiv al Asociației pentru Democrație Participativă ADEPT și analistul politic, Igor Boțan, a făcut o trecere în revistă a celor mai importante evenimente politice din 2023. Am discutat cu dânsul despre alegerile locale din toamna acestui an și despre implementarea reformelor atât de necesare pentru continuarea drumului european al Republicii Moldova. Vă invităm să citiți interviul în rândurile care urmează:

■ **Domnule Boțan, la ce evenimente politice majore ne-am putea aștepta în 2023 în Republica Moldova? Ce importanță pot avea alegerile locale din această toamnă?**

■ În primul rând, alegeri locale sunt foarte importante. Aceste alegeri sunt unele previzibile și de natură ordinară. Dar dacă ne referim la evenimente

imprevizibile aici vorbim în primul rând de turnura războiului din proximitate, din Ucraina.

Alegerile locale sunt interesante prin prisma reformei public-administrative. A fost publicat conceptul acestei reforme și ea va dura până spre 2030, dar există

foarte multe probleme. Nu știm care va fi succesul acestei reforme. Mai cu seamă, aceasta este una dintre condiționalități Uniunii Europene.

Dacă ne referim la alte evenimente pozitive pe care le așteptăm în 2023, trebuie să vedem dacă Guvernul reușește

ca până la mijlocul anului curent să facă față acestor condiționalități și să raporteze că le-a îndeplinit.

Cu toate acestea, observăm că Guvernul este codaș la îndeplinirea lor, iar alegerile locale vor arăta dacă se mișcă lucrurile în privința administrației publice. Am văzut că Guvernul este precaut. Se pornește de la amalgamare [posibilitatea ca localitățile să se unească în entități mai mari -n.r.]. Despre acest proces de amalgamare s-a scris și în strategia din 2012, 2016, dar nu s-a făcut nimic.

De data aceasta s-au promis resurse din bugetul de stat de 250 de milioane de lei pentru această amalgamare, dar nu știm cum se va desfășura acest proces. Nu avem nicio idee. Acest proces este pus pe umerii primarilor, cetățenilor și nu se știe cine trebuie să o facă sau cine sa o înceapă.

■ Ne-am putea aștepta la o victorie a PAS similară cu cea de la parlamentarele anticipate din iulie 2021, sau mai degrabă va fi un test pentru PAS pentru a vedea câtă popularitate mai are, la circa doi ani de la guvernare?

■ Nu cred că problema popularității este importantă acum pentru PAS. Președintele Maia Sandu mai are doi ani de mandat, Guvernul mai are circa doi ani și jumătate, așadar pentru guvernanți este important să mențină consolidarea rândurilor și să nu admită sciziuni, ceea ce își dorește foarte mult opoziția pro-Kremlin.

Am văzut că cel mai important lider al opoziției, Igor Dodon, este foarte sceptic că opoziția poate influența cumva lucrurile. Am văzut declarațiile domniei sale că protestele partidului Ilan Șor nu au întărit opoziția și că prin aceste proteste opoziția și-a arătat incapacitatea de a se uni.

Dodon a mai spus că alegerile locale nu mai sunt atât de importante pentru

că guvernarea vrea să reducă influența consiliilor raionale, transmițând toată puterea primarilor, iar primarii sunt oameni descurcăreți care se vor pune departe de partide. Va fi dificil să se înțeleagă dacă la nivel local cetățenii susțin mai mult puterea sau opoziția.

Pentru guvernare este foarte important să dea randament în procesul de integrare europeană și depinde foarte mult de ce se va întâmpla în Ucraina. Dacă războiul se termină, și depinde și cum, să zicem într-un an de zile, atunci actuala guvernare va fi într-o situație mult mai bună decât cea actuală, cu șanse reale de a-și prelungi mandatul, ținând cont totuși și de calitatea opoziției.

Așadar, lucrurile sunt volatile. Situația din Republica Moldova depinde foarte mult de situația din regiune. Opoziția este slabă, dispersată, iar guvernarea acumulează experiență. Am văzut că guvernarea s-a învățat deja să manipuleze relativ cu succes.

Guvernarea este convinsă că vom trece de această iarnă relativ ușor și că s-a trecut peste cea mai grea perioadă. Mai departe am văzut determinarea UE să asiste Moldova să facă progrese în procesul de integrare europeană. În principiu, ar exista o rază de speranță. Dacă ne uităm la opoziție, fie că vorbim de cea pro-moscovită sau de cea pro-europeană, este extrem de slabă și fără resurse. Toate resursele, potrivit legislației, îi revin PAS-ului.

Bătălie politică pentru Chișinău

■ Cum vedeți bătălia pentru Primăria Chișinău? Care sunt șansele actualului primar Ion Ceban și care ar trebui să fie profilul candidatului de pe zona de dreapta care l-ar putea învinge?

■ Cred că șansele actualului primar al Chișinăului, Ion Ceban, sunt foarte mari. El a procedat ca un politician experimentat. A promis multe și face

puține, dar ceea ce face este vizibil. Și acesta este unul din instrumentele de bază pentru succes în acest spațiu. Aici, Ceban a jucat ca la carte.

Oamenii au impresia despre Ceban că acesta este gospodar și face câte ceva pentru Chișinău. Cât despre profilul candidatului care i s-ar putea opune este o întrebare foarte dificilă.

■ Ne-am putea aștepta la partide-surpriză pe dreapta sau PAS va defila pe acest segment? La cine am putea fi atenți?

■ Ar trebui să fim atenți doar la evoluțiile din cadrul PAS. Trebuie să vedem dacă disensiunile care au ieșit la suprafață pot duce la sciziune. Acesta ar fi cel mai dramatic lucru. Celelalte partide de opoziție extraparlamentară pro-europene parcă au oameni cumsecade, competenți, dar mă tem că nu au resurse să reușească.

Ne referim aici la resurse mediatice, financiare și chiar umane. Printre liderii acestor partide sunt oameni excepționali, dar câștigarea unei campanii electorale necesită și resurse.

■ Există șanse pentru o stângă europeană, un segment care rămâne vacant în continuare pe scena politică din Republica Moldova?

■ Eu înțeleg că Ion Ceban s-a angajat pe acest segment. El a făcut câteva declarații care sunt fără echivoc. A vorbit de integrarea europeană, fără „niciun fel de cale a patra” sau integrare euro-asiatică. El a mai spus că Rusia este agresor în războiul contra Ucrainei.

Asta îl poziționează foarte clar. Acum depinde de succesul sau insuccesul din toamnă. Dacă câștigă Primăria Chișinăului, partidul său devine o forță politică care trebuie luată în seamă. Și acest lucru nu ar fi rău, dacă am avea un partid de stânga pro-european care să exercite presiuni asupra PAS-ului.

Pentru PAS, cel mai mare pericol vine de la faptul că deține toată puterea, oponenții sunt slabi, iar puterea corupe. Există grupări în PAS și acestea se consolidează în jurul unor interese. Accesul la pârgurile puterii fac aceste interese să prindă contur, iar de aici începe încet-încet marea corupție. Și acesta este un pericol extraordinar de mare.

Putem crede că Maia Sandu este onestă, ceea ce este adevărat, dar partidul este cu totul altceva.

PAS defilează în continuare pe segmentul de dreapta

■ **Din ultimele sondaje devine clar ca PAS nu va putea repeta succesul din iulie 2021 și astfel va avea nevoie de un partener politic cu care ar putea eventual forma o majoritate parlamentară la următoarele alegeri. Cât de realist este acest lucru și cine ar putea fi partenerii PAS în acest sens?**

■ Eu cred că este absolut prematur să vorbim acum despre eventualii parteneri ai PAS, atâta timp cât există pericolul sciziunii în interiorul PAS-ului, nu putem acum vorbi despre acest aspect. Lucrurile sunt atât de volatile că acum putem doar să ne dăm cu părerea. Dacă ar exista un pericol iminent privind scindarea PAS, atunci întrebarea ar fi actuală.

Eu aș vedea pentru PAS, ca parteneri de coaliție, probabil Coaliția pentru Unitate și Bunăstare (CUB) condus de Igor Munteanu, sau alte câteva partide precum Partidul Schimbării lider al căruia este Ștefan Gligor, sau Partidul Puterea Oamenilor condus de Ruslan Codreanu. Aceste partide au lideri decenti, competenți, dar PAS nu manifestă niciun interes pentru ele, deoarece se simte fără concurenți reali.

■ **Anul 2023 marchează începutul unui ciclu electoral – alegerile locale în toamna 2023, alegerile prezidențiale în 2024 și parlamentare în 2025. Poate acest lucru influența agenda de reforme? Mai sunt posibile reforme sistemice precum reforma teritorial-administrativă, reforma administrației publice centrale etc?**

■ Republica Moldova are ca proiect de țară integrarea europeană. Este extrem de important ca cerințele CE să fie îndeplinite pentru a începe procesul de negocieri pe capitole. Odată început acest proces cu UE, situația se va schimba cardinal. „Kilometru zero” va începe de acolo în relația cu UE.

În schimb, opoziția nu are niciun fel de idee ce ar putea face pentru a capta interesul cetățenilor. Pur și simplu nu există. Uniunea Economică Eurasiatică este pe brânci, „calea a treia” este o iluzie fără potențial de a se lansa fără parteneri cum este UE.

■ **Se vorbește tot mai mult despre carențe ale guvernării în ceea ce ține de procesul decizional transparent și participativ. Există critici tot mai dese la adresa guvernării precum că nu ar aloca timp suficient consultărilor publice și consultării factorilor interesați de adoptarea mai multor legi de interes major. Cum poate afecta acest lucru dezvoltarea democratică și parcursul european al țării?**

■ Este adevărat, acest lucru poate afecta negativ. Dar orice guvernare am instaura acum în Republica Moldova va avea aceleași probleme - lipsa de cadre competente, interes, etc. Există câteva cercuri politice care își manifestă atitudinea față de guvernare, invocând lipsa de transparență și este bine că fac acest lucru.

Dar trebuie spus că principalul evaluator al actualei puteri nu mai este acum

opoziția, cât Uniunea Europeană care dă note și care ține mâna pe întrerupătorul procesului de negocieri. În rest, avem doar manifestarea slăbiciunilor sistemice de care nu scapă nicio guvernare.

Restanțe pe reforme

■ **Cum vedeți implementarea reformelor la Chișinău și dacă în 2023 Republica Moldova va primi undă verde din partea UE spre următorul pas pe drumul său european?**

■ Am văzut un raport intermediar care califică Republica Moldova ca fiind codașă în comparație cu Ucraina și Georgia la capitolul reforme. Este un semnal pentru Republica Moldova, dar așa cum spuneam capacitatea administrativă este slabă. Nu se știe cum această situație poate fi corijată pentru că am văzut cum toții că totul depinde de stimularea oamenilor competenți.

Oamenii competenți nu vin la salarii mici. Pe de cealaltă parte, opoziția vociferează mărirea salariilor funcționarilor și ale miniștrilor, dar și reclamă faptul că actuala guvernare este părăsită de profesioniști.

Este un fel de capcană din care guvernarea trebuie să iasă.

În concluzie, totul depinde de evoluțiile din Ucraina. Dacă această țară rezistă și se găsește o formulă de ieșire din acest conflict, avem probabil mari șanse ca UE să decidă ca aceste două țări – Ucraina și Republica Moldova – să fie scoase din zona gri, deoarece altminteri vom avea în permanență manifestări din partea Rusiei pentru a-și recuceri ceea ce consideră Moscova teritorii pierdute. De aceea, situația este volatilă, dar există și o fereastră de oportunitate și temeii pentru a fi și optimiști.

■ **Vă mulțumim!**

Odată cu intensificarea acțiunilor militare ruse în Ucraina, nu cred că agenda Rusiei pentru Republica Moldova a dispărut

Directoarea executivă a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), Natalia Albu, a vorbit într-un interviu pentru buletinul de politică externă despre necesitatea ca Republica Moldova să investească în domeniul apărării în contextul manifestării militarismului rus în Ucraina și întreaga regiune. Am discutat cu experta Natalia Albu despre pericole și previziuni în zona securității și apărării pentru anul în curs. Vă invităm să citiți integral interviul cu experta în securitate:

■ Anul 2023 se anunță unul cel puțin la fel de sângeros pe frontul din Ucraina. Sunt voci de analiști militari care anticipează chiar o amplificare a luptelor. Cum ar putea impacta Republica Moldova o eventuală intensificare a luptelor în Ucraina?

■ Acest an nu aduce perspective sau percepții potrivit cărora am avea parte de o soluționare imediată a situațiilor violente care au loc în Ucraina. În ceea ce privește percepția pericolului din Ucraina pentru Republica Moldova, acesta se menține. Am putea spune că, în funcție de cum evoluează acțiunile în Ucraina, am putea vorbi de un pericol cu intensitate medie pe un termen mai îndelungat.

Rusia își menține în continuare viziunea lansată la începutul acestei invazii militare în Ucraina și vedem că nu-și va reduce intensitatea acțiunilor în această regiune. Ucraina rezistă, dar

pentru Republica Moldova vedem că, la nivel politic, se vorbește mai mult despre necesitățile de apărare ale țării. Nu mai avem aceste frici în societate de a vorbi deschis despre sprijinul referitor la echipament militar.

În 2022 se vorbea mai mult de echipamente neletale, dar acum observăm o tendință de a se aduce în discuție necesitatea de fortificare a relației cu Alianța Nord-Atlantică (NATO). Dacă ar fi să analizăm ultimele politici și programe recent dezbătute la nivel public privind programul național de dezvoltare al Guvernului pentru 2023, observăm că elementele ce țin de reforma sectorului de securitate și adoptarea anumitor

proceduri de gestionare a crizelor interne se referă și la sectorul de securitate și apărare.

Violarea spațiului nostru aerian a scos la iveală vulnerabilitățile noastre în ceea ce privește capacitatea de apărare antiaeriană. Există foarte multe inițiative în acest sens și vedem, pe de altă parte, că societatea nu manifestă reticență sau frică privind necesitatea de consolidare a armatei.

Buget sporit

■ Știm că bugetul apărării a fost mărit cu 70% pentru 2023. Unde ar putea fi folosiți cu prioritate acești bani pentru sporirea capacităților de apărare?

■ Cifra bugetului alocat apărării s-a ridicat în acest an la 0,55% din PIB, dar dacă luăm în considerare statutul de neutralitate ar fi nevoie de o alocare de 2% din PIB pentru a dezvolta în timp armata națională.

Sporirea treptată de la 0,55% chiar până la 7% este un indicator care arată că preocupările față de sectorul militar sunt foarte importante în actualul mediu de securitate. Pe de altă parte, trebuie să fii și credibil față de donatori. Avem un sprijin din partea UE prin programul „Facilități pentru Pace”. Avem parteneriate la nivel bilateral cu Germania și SUA, dar trebuie să dovedim și noi că suntem un partener credibil care încearcă să-și consolideze capacitatea financiară internă prin contribuții la bugetul apărării.

În mare parte, acest buget va fi valorificat prin consolidarea capacităților sale de apărare antiaeriană și dotarea subunităților militare cu echipamente de supraveghere aeriană. Este important să se producă și majorarea treptată a efectivelor de militari prin contract. Dincolo de dotarea cu echipamente, avem nevoie de resurse umane pregătite.

Este nevoie să elaborăm un pachet modernizat și atractiv din punct de vedere social pentru militari. Acum, acest pachet nu este foarte atractiv pentru militarii prin contract la nivel de sergenți și soldați. Politicile publice care au fost elaborate mai devreme erau foarte atractive pentru această categorie de militari. În timp, noua lege a bugetului și alte acțiuni au dus la diminuarea acestui pachet social.

Chiar dacă s-ar părea că bugetul apărării este în creștere, o componentă se va duce în mare parte pentru această atractivitate și dezvoltare a armatei naționale.

Necesitatea investițiilor în apărare

■ **Am văzut deja că Germania a trimis trei transportoare blindate de tip Piranha și urmează alte 19. Ne putem aștepta la ajutoare similare cu echipamente militare și din partea altor țări și de unde ar putea veni acestea?**

■ Da, au existat multe discuții privind dotarea cu echipamente militare din partea Germaniei, mai exact oferirea acestor blindate de tip Piranha, unele fiind produse în Elveția care este o țară neutră. Aceste echipamente vin să le completeze și să le schimbe pe cele vechi, care nu pot fi reparate și utilizate. Vorbim aici de cele existente în componența armatei din anii 1960-1980.

Trebuie să explicăm cetățenilor că nu este vorba despre acțiuni de militarizare și pregătiri de război, ci despre acțiuni proactive ale armatei. Caracterul războaielor se schimbă, la fel și cel al amenințărilor, iar acest echipament va contribui la dezvoltarea armatei naționale. Pe de altă parte, avem un instrument mai nou, și anume „Facilitățile pentru Pace” ale UE, care este un program lansat în 2021-2022, pentru a spori capacitățile de apărare ale țărilor partenere din vecinătatea UE.

Există programe și acorduri, care vor fi implementate la nivel național, privind dotarea nu numai cu echipamente non-letale, așa cum se vorbea în acel pachet de 7 milioane de euro anunțat în 2022, dar și cu echipamente care vor veni în următoarele 36 de luni și care reprezintă elemente de logistică precum transportoare blindate, echipamente pentru medicină etc.

De asemenea, componenta de apărare cibernetică este foarte importantă pentru sectorul de apărare. Aceasta dar și instruirea personalului vor fi asigurate tot prin intermediul acestui program, în parteneriat cu UE. Vedem acum că și militarii ucraineni fac anumite exerciții militare în UE pentru a putea manevra aceste echipamente.

■ **Președintele Maia Sandu a declarat recent la Forumul Economic Mondial de la Davos că a cerut partenerilor strategici ai Republicii Moldova sisteme defensive antiaeriene. Se poate materializa un astfel de ajutor?**

■ Dacă în Programul național de dezvoltare a armatei pe anii 2023-2025 al Guvernului sunt integrate aceste acțiuni, există deja tendințe sau confirmări privind sprijinul în domeniul securizării spațiului aerian. Partenerii externi care vor fortificarea regiunii sunt interesați să doteze Republica Moldova cu sisteme defensive aeriene pentru a-și asigura propria securitate.

Deși se discută despre acest statut de neutralitate, el nu aduce și garanții de securitate. La Forumul Economic Mondial de la Davos, acolo unde Republica Moldova a participat în premieră, s-au discutat și alte aspecte precum sprijinul privind acest pachet financiar legat de inflația din țară sau problema securității energetice. Toate aceste aspecte vin la pachet și presupun și o asistență din exterior. Depinde doar forma acesteia.

Război și propagandă

■ **Cum vedem Republica Moldova în 2023 din punct de vedere al securității informaționale? S-ar putea amplifica propaganda pro-**

rusă în Republica Moldova? Ce măsuri ar putea fi luate pentru a diminua acest fenomen?

■ Propaganda rusă, ca element de război hibrid dus de Rusia în regiune, nu se va diminua și nu va scădea în intensitate. Aceasta va continua, deoarece și societatea este divizată privind calea de dezvoltare a țării.

De asemenea, există diferențe privind percepția vulnerabilităților de către conducere în comparație cu societatea. Oamenii așteaptă rezultate imediate și din această perspectivă propaganda se va menține la nivel de intensitate și va avea parțial anumite succese. Am văzut propaganda din timpul pandemiei de COVID-19, apoi în cazul suspendării licențelor anumitor posturi TV. De asemenea, SIS a întreprins anumite acțiuni privind tragerea la răspundere a persoanelor care promovează mesaje de ură, fobii și mesaje de război.

Se încearcă adoptarea unei legislații privind combaterea informației malițioase care vine din exterior. Vorbesc de acest pachet de legi discutat foarte intens spre finele anului trecut cu privire la prerogativele SIS în această direcție. Totuși, există o tendință mult mai clară că este nevoie de combaterea propagandei.

Nu este suficient doar să combatem această dezinformare prin închiderea site-urilor sau posturilor TV, ci este nevoie de măsuri care să contrabalanseze astfel de acțiuni. Spațiul informațional blocat trebuie cumva ocupat pentru ca ulterior să nu fie utilizat din nou de acele forțe care vor să destabilizeze situația în țară.

De aceea trebuie să ne axăm pe comunicare strategică și deja există programe și tendințe de dezvoltare a acestui segment.

■ Cât de importante vor fi și reformele în ceea ce privește Serviciul de Informații și Securitate (SIS)? Se poate ajunge ca SIS să funcționeze ca instituție de intelligence veritabilă pe model occidental, sau încă se văd reminiscențe de tip sovietic?

■ În cultura de gestionare a SIS există o amprentă de natură sovietică. Există percepția că instituția ar fi fost controlată de servicii de informații din Federația Rusă. Această problemă se reflectă și asupra celorlalte instituții care fac parte din sectorul de securitate și apărare. În schimb, sunt deja tendințe de modernizare și consolidare a SIS care să funcționeze în interesul național.

Principala problemă discutată în cadrul acestor proiecte de legi privind sporirea prerogativelor SIS este mandatul de securitate care i-ar permite SIS să acționeze prin evitarea procedurilor birocratice până la intentarea unei acțiuni penale pentru ca SIS să ia atitudine. Mai ales în cazul propagandei, știrilor false sau mesajelor de ură. Dacă aceste pachete de legi vor trece de Parlament, atunci i se va permite SIS-ului să acționeze imediat.

Este nevoie de o cultură organizațională ca, în timp, să ajungem la nivelul funcționării serviciilor speciale din afara țării.

Potențiale destabilizări

■ Ne putem aștepta la evenimente agitate de Moscova în regiunea separatistă transnistreană, dar și în UTA Găgăuzia? Cât de pregătite

trebuie să fie autoritățile să preîntâmpine destabilizări din aceste regiuni?

■ În mare parte, acest pericol a existat și anul trecut. Odată cu intensificarea acțiunilor militare ruse în Ucraina, nu cred că agenda Rusiei pentru Republica Moldova a dispărut. Vulnerabilitatea Republicii Moldova privind soluționarea conflictului transnistrean și cea din regiunea găgăuză rămâne. Ea va exista întotdeauna, la fel și pericolul de exploatare a acestor vulnerabilități.

Acțiunile preventive ale Chișinăului ar trebui să se facă prin instrumente soft. Vedem acest lucru în privința securității energetice și politicilor duse de Chișinău în acest sens în raport cu malul drept al Nistrului, pentru a nu permite Rusiei să destabilizeze situația prin implicare directă. Pe de altă parte, avem Găgăuzia, acolo unde Moscova a utilizat această autonomie pentru subminarea acțiunilor Guvernului, în special în ceea ce privește integrarea europeană.

Ca și în celelalte sectoare, este nevoie de pași mai insistenți privind promovarea necesității integrării europene. Mulți din aceste regiuni nu cunosc realitățile care se întâmplă în țară, deoarece nu cunosc limba română și engleză ca să citească sau să privească știri relevante. Ei sunt influențați de știri ce vin din Federația Rusă

Anul 2023 va fi unul complex pentru Republica Moldova, deoarece va trebui să integreze necesitățile procesului de integrare la UE în toate segmentele. Ne referim aici inclusiv la cele de apărare și securitate. Această tendință trebuie să se regăsească și în raport cu UTA Găgăuzia.

■ Vă mulțumim!

Avem în continuare mari curențe în cadrul concurențial și anumite creșteri de prețuri nu sunt neapărat justificate

Directorul programului „Mediu de afaceri și IMM” al Expert-Grup și analistul economic, Stas Madan, a vorbit în interviul pentru buletinul de politică externă de mai jos despre provocările și riscurile economice din 2023 pentru Republica Moldova, dare și despre prognozele pentru economia țării. De asemenea, am discutat în cadrul interviului despre așteptările pe dimensiunea ajutorului extern și pe unele sectoare profitabile ale economiei. Despre toate acestea, aflați în rândurile de mai jos:

■ **Ce perspective economice sunt pentru Republica Moldova în 2023, pe fondul în care specialiștii internaționali prevăd că economia mondială va intra în recesiune. Cum poate impacta acest lucru Republica Moldova?**

■ Relevanța prognozelor acum este foarte șubredă, deoarece avem cu adevărat foarte multe riscuri și incertitudini. Dacă vorbim despre tabloul pe care îl avem în acest moment, probabil vom înregistra o creștere economică de 2-3%. Biroul Național de Statistică prognozează că, în 2022, avem un declin economic de aproximativ 4%.

Anul 2022 este unul în care am avut o descreștere economică, astfel că în 2023 se anticipează o revenire mai bună în agricultură datorită realităților din acest domeniu în 2022. Puse cap la cap, probabil ar trebui să avem o creștere economică modestă de 2-3 la sută.

Acest ipoteze pornesc de la premisa că economia mondială nu va intra

în recesiune. Dacă vom avea o nouă recesiune în economia mondială, bineînțeles că Republica Moldova va fi afectată pentru că noi suntem o economie de tip mică și deschisă, iar toate aceste unde de șoc ajung la noi.

■ **Ce soluții ar putea fi viabile pentru reducerea inflației și a prețurilor în 2023. Ce poate face mai bine actualul Guvern în acest sens?**

■ În privința inflației este evident că ritmul de creștere a inflației va încetini în anul curent. Dacă în 2022 am avut o inflație medie de circa 30%, anul acesta media anuală prognozată este de circa 15%, de două ori mai mică. Dar asta înseamnă că prețurile vor continua să crească, dar într-un ritm mai lent.

Ce poate face Guvernul? În primul rând, pe dimensiunea socială,

ar putea să îi ajute pe cei mai vulnerabili. Această inflație care a lovit economia noastră țintește în categoriile cele mai vulnerabile. Deoarece am fost afectați cel mai puțin de creșterea prețurilor la utilități și alimente. În Republica Moldova, comparativ cu alte state, în bugetul fiecăruia aceste produse și servicii au o pondere mult mai mare. De aceea și populația este mai afectată comparativ cu alte state. Astfel avem o inflație mai mare.

Așadar, principalele intervenții pe care le face guvernul sunt pe dimensiunea socială. Din acest punct de vedere, dacă ne uităm la Legea bugetului pentru 2023, guvernul a întins coarda pe această dimensiune. În general, dacă analizăm datele din ultimii trei ani despre cum a evoluat ponderea cheltuielilor din PIB pentru

protecția socială, vedem o creștere foarte mare. Atât cât s-a putut, au fost alocați bani.

Dacă vorbim în contextul inflației, se impune în continuare o îmbunătățire a tot ceea ce înseamnă cadrul de concurență și transparență în Republica Moldova. Chiar dacă, în mare parte, inflația din Republica Moldova este una de import, sunt anumite evoluții care arată că avem în continuare mari curenți în cadrul concurențial și anumite creșteri de prețuri nu sunt neapărat justificate.

Ajutor indispensabil din exterior

■ Rămâne Republica Moldova dependentă de ajutorul financiar al partenerilor occidentali și în 2023 pentru ca statul să fie menținut pe linia de plutire, sau Republica Moldova are resurse pentru a face față crizelor multiple?

■ Dacă analizăm cum a fost proiectat bugetul pentru anul 2023, se mizează foarte mult pe asistența externă. Ea este inevitabilă pentru a reuși să fie acoperite toate programele de cheltuieli pe care le are Guvernul. La fel ca în 2022, volumul asistenței externe care se așteaptă a fi asimilat la buget este unul foarte mare. Deoarece avem un deficit bugetar de peste 18 miliarde de lei anticipat pentru anul curent și, în mare parte, acesta va fi finanțat din bani externi.

■ Anul 2023 se anunță unul cel puțin la fel de sângeros pe frontul din Ucraina. Sunt voci de analiști militari care preconizează chiar o amplificare a conflictului. V-aș întreba dacă într-un astfel de climat de securitate incert, ar putea Republica Moldova să se aștepte la noi investiții străine. Care sunt previziunile Dvs?

■ Este foarte complicat pentru mediul investițional, deoarece într-adevăr având un război la hotar nu este deloc simplu. Riscul acesta de război afectează foarte mult atracivitatea investițională.

De aceea, probabil principala orientare de politici a Guvernului în această perioadă ar fi să se creeze premise și oportunități ca toți banii care sunt deja disponibili în economia noastră să fie canalizați preponderent către investiții.

Cu ochii pe industria IT și securitatea energetică

■ Care sunt previziunile Dvs pentru dezvoltarea sectorului IT în Republica Moldova și cum poate performa Moldova pe acest segment?

■ Da, acest sector merge bine. Am putea spune că din punct de vedere cantitativ merge foarte bine. Atunci când vom vedea date finale pe 2022, probabil exporturile de produse IT vor trece de jumătate de miliard de dolari. În comparație, prin 2015-2016, această valoare era de circa zece ori mai mică. Este într-adevăr o creștere impresionantă, în special datorită acestui regim fiscal și administrativ preferențial în care activează companiile IT.

În ceea ce privește perspectivele, probabil și în acest an sectorul IT va crește, dar bineînțeles nu cu același ritm impresionant. O provocare pentru sectorul IT din Republica Moldova este că, deși avem exporturi relativ mari, în mare parte acesta vinde mai mult muncă [servicii] decât produse IT.

Marea provocare pentru sectorul nostru de IT este să intre în lanțuri cu valoare adăugată mai mare și să vândă mai multe produse decât servicii, mai ales că astăzi inteligența artificială face minuni. S-ar putea ca într-un viitor

apropiat cererea pentru un astfel de gen de muncă să fie substituită.

■ Poate face Republica Moldova ceva mai mult în 2023 pentru a scăpa de dependența energetică rusească sau este posibil să asistăm din nou la crize periodice în sectorul energetic. Este posibilă o apropiere mai mare de UE pe acest domeniu al securității energetice?

■ Republica Moldova nu poate, ci trebuie să facă asta. Suntem obligați în contextul actualelor circumstanțe. Crize mai pot apărea, deoarece situația pe piața energiei rămâne una destul de volatilă. Dacă războiul se va prelungi, deja mai multă lume anticipează că iarna următoare, din perspectiva aprovizionării cu gaze, va fi una destul de complicată, inclusiv la nivel de UE.

Și pentru Republica Moldova, ar putea apărea provocări. Ceea ce ar putea să facă Guvernul este să susțină sursele regenerabile pentru care s-au făcut anumiți pași anul trecut. Trebuie să se accelereze pe acest domeniu. Dacă în ultimii zece ani Guvernul era sceptic să susțină sectorul energiei regenerabile, deoarece prețurile erau mai mari, la actualele tarife există sens să fie susținut acest sector.

O altă provocare, dacă tot rămânem pe această poziție de a cumpăra gaz, și nu de la Gazprom pentru malul drept al Nistrului, această situație în care noi cumpărăm gazele de pe piața Spot nu este una sustenabilă. Provocarea pentru 2023 ar fi ca Guvernul să găsească anumiți furnizori stabili care să aibă anumite aranjamente pe termen lung care să permită o asigurare cu gaze din perspectiva securității energetice și pe de altă parte permit și obținerea unor prețuri mai bune decât cele de piață.

■ Vă mulțumim!

Rezultatele palpabile vor conta foarte mult atunci când UE va analiza pregătirea noastră pentru procesul de negociere a noului tratat de aderare

Directorul executiv al Institutului pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), Iulia Groza, ne-a vorbit în acest număr al buletinului de politică externă despre importanța anului 2023 în economia procesului de aderare a Republicii Moldova la UE, dar și despre procesele interne care includ alegerile locale ce se vor desfășura la toamnă. Experiența altor țări aspirante la UE va fi de asemenea un beneficiu, susține Iulia Groza, pentru procesul de aderare pe care îl parcurge în prezent Chișinăul. Vă invităm să citiți integral discuția avută cu directorul IPRE:

■ **Domnule Groza, unde ne aflăm astăzi în parcursul european și ce este fezabil să se întâmple în sens pozitiv pentru Republica Moldova în 2023?**

■ În primul rând, Republica Moldova este stat candidat pentru a deveni membru al Uniunii Europene. O decizie istorică adoptată anul trecut în luna iunie. Acest nou statut implică și o nouă abordare în relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, dar și o nouă evaluare a pregătirii noastre pentru a deveni stat membru al UE.

Acest lucru înseamnă că Republica Moldova nu mai este doar un stat vecin și asociat al UE, ci este un stat candidat. Toate evaluările care au loc la nivelul Uniunii Europene în raport cu Republica Moldova vor fi mai riguroase și vor implica finalitate,

și anume negocierile unui tratat de aderare.

Anul 2023 este unul important din punct de vedere politic în raport cu Uniunea Europeană, deoarece există o miză anunțată de a fi deschise negocierile de aderare la UE. Pentru ca acest lucru să se întâmple, Republica Moldova trebuie să îndeplinească cele nouă recomandări formulate anul trecut de către Comisia Europeană (CE).

La nivel național există un plan de îndeplinire a acestor recomandări. Săptămâna trecută a avut loc întâlnirea Comisiei pentru Integrarea

Europeană și au fost prezentate ultimele informații cu privire la gradul de realizare a acestor măsuri către finele anului trecut. Din evaluările prezentate de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE), cunoaștem că aproape două treimi din măsurile planificate către sfârșitul anului în curs au o anumită dinamică de realizare.

Mai multe măsuri urmează să fie realizate pe viitor. Termenul inițial era luna iunie 2023, dar între timp, în cadrul Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, s-a menționat ca viteza îndeplinirii acestor măsuri să fie crescută. De ce? Pentru că în decembrie 2022, Consiliul European

a adoptat o concluzie cu privire la parcursul european și evaluarea celor două țări candidate – Ucraina și Moldova, dar și potențial-candidată – Georgia –, iar Consiliul European a invitat Comisia Europeană să inițieze evaluări în primăvara acestui an.

Asta înseamnă că în primăvara CE va avea o evaluare intermediară, iar către sfârșitul anului curent, în toamnă, atunci când CE va prezenta rapoartele în pachetul de extindere, deja vom avea o evaluare mai completă a rezultatelor înregistrate prin prisma celor nouă cerințe. Aceste evaluări vor viza și alte domenii în pachetul de extindere.

Justiția, o zonă sensibilă

■ **Șase din nouă cerințe ale UE sunt pe zona de justiție. Cum ne-am mișcat până acum, este posibil să îndeplinim în 2023 cererile UE pe zona de reforme?**

■ Acțiunile planificate pentru realizarea celor cinci-șase măsuri ce vizează sistemul de justiție, lupta anticorupție și combaterea acestui fenomen, recuperarea activelor, investigarea fraudelor bancare sunt în principiu cele care au fost asumate încă anul trecut de Guvern.

Majoritatea acțiunilor planificate pentru realizarea acestor măsuri au fost inițiate. Procesul de pre-vetting este în derulare. Cunoaștem că acest proces durează mai mult decât se aștepta. Este importantă ca, în primăvară-vară, acest proces să aibă o finalitate în cazul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliului Superior al Procurorilor (CSP). Acestea sunt instituții de autogovernare în sistemul de justiție care vor avea un rol important în procesul de resetare în cadrul sistemului judecătoresc și procuraturii în a doua etapă a procesului de evaluare extraordinară – vetting.

Sunt și alte măsuri de luat în calcul cum ar fi reducerea influenței grupurilor private în sectorul public, economic, politic. Acestea sunt menționate sub titulatura de dezoligarhizare. Ministerul Justiției a inițiat un proces deja de elaborare a unui cadru normativ și de ajustare a cadrului național pentru a crea noi instrumente de reducere a influenței acestor grupuri private. Alte măsuri vizează finanțarea partidelor politice, sectorul media și cel de concurență.

Toate aceste măsuri sunt planificate pentru a fi finalizate în primăvara acestui an. Acum să vedem dacă guvernul va reuși să mențină această dinamică, deoarece majoritatea din măsurile indicate va conta foarte mult. Rezultatele palpabile vor conta atunci când UE va analiza pregătirea noastră pentru procesul de negociere a noului tratat de aderare.

Societatea civilă, indispensabilă procesului de aderare

■ **Mai este nevoie de expertiza ONG-urilor în 2023, așa cum a fost în 2022 la completarea chestionarelor CE, sau acest proces a devenit unul eminent politic și aparține numai autorităților?**

■ În primul rând, una dintre cele nouă cerințe ale UE vizează cadrul de cooperare dintre autorități și societatea civilă. Acesta este un anagajament asumat inclusiv de autorități. Implicarea actorilor non-statali – organizații neguvernamentale, asociații de afaceri, etc – în procesul de elaborare a politicilor publice sau consultare a unor legi va fi unul determinant.

Vom fi evaluați de către Comisia Europeană. Un aspect-cheie care

va conta ține de transparența procesului decizional. Vom vedea în ce măsură vor reuși autoritățile să respecte rigorile transparenței decizionale, atunci când elaborează legislația. Ori noi știm că din evaluările preliminare, realizate de colegii noștri de la Promo-LEX în 2022, s-a menționat că acest aspect este una din carențe, cel puțin pe dimensiunea Parlamentului.

Știm că foarte multe proiecte de legi au fost inițiate la nivel parlamentar, eludând procesul de consultare publică. Pe de altă parte, știm că cele inițiate de Guvern, în mare parte, respectă rigorile care țin de publicarea proiectelor și consultarea lor. Totuși, și în acest caz procesul a fost scurtat. Un exemplu în acest sens este aprobarea proiectului de buget pe 2023 la finele anului trecut.

Așadar, rolul societății civile, ONG-urilor și al asociațiilor de afaceri va conta și în acest an, nu doar din perspectiva includerii lor ca actori în procesul de luare a deciziilor, dar inclusiv și în procesul de formulare a propunerilor și expertiză. Acestea vor fi implicate în acest an în elaborarea actelor normative, strategiilor, politicilor publice, inclusiv a cele incluse în cele nouă cerințe de la UE.

■ **Cum apreciați, ar trebui Republica Moldova să stea cumva în același tren cu Ucraina în drumul spre UE, sau să găsească mai degrabă singură resursele și sprijinul partenerilor pe această cale în 2023?**

■ Cred că ce contează este să existe o cooperare strânsă în special între Ucraina și Republica Moldova, dar și Georgia, în acest proces de integrare europeană. Toate cele trei țări sunt țări asociate și au fost incluse în pachetul de extindere. Este natural să existe o astfel de cooperare: schimburi de experiență, expertiză pe diferite procese și sectoare.

Fiecare dintre cele trei țări sunt la etape diferite. Unele sunt mai avansate pe un sector, altele pe alte sectoare și evident că cooperarea între cele trei țări la nivel guvernamental, sau chiar al ONG-urilor, este foarte importantă.

În același timp știm foarte bine că au existat anumite carențe în structurarea acestei cooperări. Deși în 2020 s-a vorbit despre Trio-ul Asociat, la nivel practic, în 2022, nu s-a observat o intensitate foarte mare a cooperării. Cu toate acestea, s-a menținut cooperarea bilaterală între cele trei țări, dar aceasta a trecut cumva pe planul doi.

Pe de altă parte, știm că în 2022, când vine vorba de Ucraina, în decembrie odată cu vizita premierului Natalia Gavrișța la Kiev, au existat mai multe înțelegeri. Una dintre ele a fost elaborarea unei agende comune cu privire la integrarea europeană.

S-a convenit la nivelul guvernelor dintre Chișinău și Kiev să existe o sincronizare și un schimb de experiență între cele două țări, un lucru care cred că este salutar.

În același timp, la nivelul ministerelor de Externe din Moldova și Georgia au existat astfel de interacțiuni. A fost și o vizită a ministrului georgian de Externe și s-a reconfirmat acest cadru.

Ce contează cel mai mult pentru noi, ca țară candidată și care aspiră să devină țară membră, este că trebuie să avem un cadru de cooperare, dar să înțelegem că calea noastră europeană totuși este una individuală.

Evaluările făcute de Comisia Europeană sunt individuale, bazate pe merite și procese proprii. Observăm asta din experiența țărilor din Balcani. Chiar dacă toate țările din Balcani au primit perspectivă europeană [la Salonic în

2003], știm că acestea s-au mișcat cu viteze diferite. Croația este asăzi membră a UE, alte țări au statut de candidat, sau altele negociază pe capitole.

Evaluarea UE a depins și în cazul lor de fiecare țară în parte. Așa se întâmplă și în cazul nostru. Moldova va fi evaluată individual în următoarele etape. Evident că fiecare țară – Ucraina, Moldova și Georgia – are avantajul său atunci când vine vorba de agenda europeană.

De exemplu, Moldova face deja de 20 de ani parte din procesul de cooperare din Europa de sud-est. Alături de țările din Balcani este fondatoare a Consiliului regional de cooperare alături de țările balcanice. Moldova este membră a Acordului de Comerț și Liber Schimb Central-European. Moldova are o legătură directă construită de-a lungul anilor cu statele din Balcani care ne oferă mai multe avantaje și oportunități, inclusiv pentru a conecta și alte țări la aceste procese.

La nivel tehnic și de proceduri, Moldova este implicată în schimburi de experiență cu statele din Balcani. Va conta să dezvoltăm aceste relații cu aceste state care au o experiență mai mare în privința negocierilor de aderare cu UE.

În 2022, am vizitat mai multe țări din Balcani și am observat că există foarte multe asemănări și multe lecții pe care noi putem să le învățăm din Macedonia de Nord. Asta ne-ar putea ajuta în îndeplinirea condițiilor pentru deshiderea negocierilor de aderare și ulterior în negocierea aderării.

Plasarea Republicii Moldova pe agenda internațională

■ **Ce semnal reprezintă faptul că Republica Moldova va găzdui în**

această vară cea de-a doua reuniune a Comunității Politice Europene (CPE) la Chișinău? Va da acest lucru greutate mai mare candidaturii Republicii Moldova la UE?

■ Inițiativa Comunității Politice Europene (CPE) este una nouă și complementară procesului de integrare europeană. Comunitatea Politică Europeană lansată anul trecut implică mai multe țări, nu doar cele membre UE, dar și altele de pe continentul european. Este important să înțelegem că această Comunitate Politică Europeană nu înlocuiește cadrul de discuții consimțite prin politica de extindere. În același timp, evident că reuniunea găzduită la Chișinău ne oferă mai multe oportunități.

În primul rând, ne plasează destul de sus pe agenda internațională. Ne oferă posibilitatea fără precedent de a găzdui peste 47 de lideri europeni, președinți, șefi de guverne. Formatul acestei reuniuni ne oferă nouă mai multe posibilități pe care le putem valorifica, inclusiv în ceea ce ține de aspirațiile noastre europene.

Summitul va avea o agendă separată care va fi dictată de contextul regional. Nu va dispărea de pe agendă problema securității la nivel regional, sau cel energetic. Este important că acest summit să aibă pe agendă și subiecte care să privească în viitor. Unul ar putea viza dimensiunea de dezvoltare, de reconstrucție și sprijin din partea UE pentru situația post-război pentru Ucraina, dar și pentru Republica Moldova.

UE va ajuta în continuare Republica Moldova

■ **În funcție de evoluția războiului din Ucraina și de generarea unor noi valuri de refugiați, să ne așteptăm**

La noi ajutoare financiare pentru Republica Moldova?

■ Moldova a beneficia în 2022 din plin de sprijinul internațional pentru a redresa multiple crize cu care ne confruntăm. Crizele și impactul lor nu au dispărut încă. Agenda de sprijin din partea partenerilor va continua să fie extinsă. Avem și formatul dedicat de sprijin pentru Republica Moldova, inițiat de România, Germania și Franța. Au fost mai multe reuniuni în 2022. Următoarea reuniune în acest format va avea loc la Chișinău, în primăvară-vară.

În cadrul acestei platforme, va continua și discuția de valorificare a sprijinului de anul trecut, dar și anunțarea noilor pachete de sprijin pentru Republica Moldova, nu doar aspecte ce țin de gestionarea și minimizarea efectelor crizelor, dar sper eu să privească spre viitor și să vizeze și dimensiunea de investiții, de

dezvoltare durabilă pentru Republica Moldova.

■ Vor constitui alegerile locale din toamnă un test pentru guvernare pentru a vedea cât de europene au rămas opțiunile electoratului?

■ Orice alegeri sunt un test electoral pentru guvernare. Alegerile locale din acest an au mize înalte și va fi o competiție acerbă în cadrul acestor alegeri. Ele vor fi un test pentru guvernare. Este important ca alegerile să se desfășoare în cadrul rigorilor electorale conținute de noul Cod electoral adoptat recent.

Acest nou Cod electoral în care sunt transpuse mai multe recomandări ale OSCE, ODIHR, CEDO, astfel că aceste alegeri ar trebui să se desfășoare în condiții mult mai bune și mai legal. Există mize politice mari, deoarece după aceste alegeri urmează alegerile prezidențiale în 2024, apoi

parlamentare în 2025, astfel că acestea vor fi un test pentru politicieni în ce măsură au răspuns așteptărilor cetățenilor.

Pe de altă parte, mai există și un alt aspect care nu trebuie omis. Există un proces inițiat de reformă a administrației publice locale, de descentralizare. Această reformă care este în proces de inițiere va conta foarte mult pe agenda de dezbateri în cadrul acestor alegeri locale.

Alegerile locale vor fi și un subiect de monitorizare foarte atentă din partea organizațiilor competente în acest domeniu, dar având în vedere importanța criteriului politic, atunci când Republica Moldova este evaluată în raport cu statutul nostru de țară candidată, respectarea tuturor rigorilor care implică procesele electorale va conta foarte mult.

■ **Vă mulțumim!**

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.